

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2022–2024

Barsebäck 15:14, fornlämning L1989:455 och L2024:635 TILLBYGGNAD

Kävlinge kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2024:5

Per Sarnäs

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2022–2024

Barsebäck 15:14,
fornlämning L1989:455 och L2024:635
TILLBYGGNAD

Kävlinge kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2022–2024

Barsebäck 15:14, fornlämning L1989:455

Tillbyggnad

Kävlinge kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2024:5

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

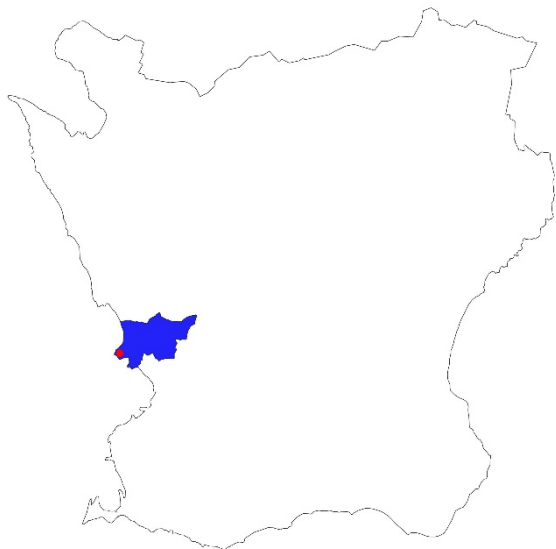
Omslagsbild: Schaktning öster om huset. Foto från nordost.

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 5142523

© Skånearkeologi 2024

Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8

Figur 1. Karta över Skåne med Kävlinge kommun markerat med blå färg och undersökningsområdet med röd prick.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Barsebäckshamn. Undersökningsområdet är markerat med rött och fornlämningar med blått.

© Lantmäteriet

Inledning

Med anledning av att sökanden planerade uppföra en tillbyggnad och stödmurar för terrassering inom fastigheten Barsebäck 15:14 som till en stor del omfattas av fornlämningen L1989:455, beslutade länsstyrelsen om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen.

Undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning vilket innebar att schaktningen följdes och dokumentation genomfördes fortlöpande genom metalldektektoravsökning, inmätning och fotografering.

Topografi och fornlämningsmiljö

Barsebäckshamn eller Barsebäcks fiskeläge ligger på en mindre udde i Öresund. Namnet är bildat till det närliggande Barsebäcks by och gods. Efterleden i Barsebäck är bäck medan förleden är okänd (Hallberg 1979). Undersökningsområdet ligger i en fornlämningsrik bygd med en dominans av gravar (Fornsök). Nedan följer en redovisning av de närmaste fornlämningarna enligt Fornsök (figur 2).

L1989:6 – Fyndplats för en tångepilspets med triangulärt tvärsnitt. Tången saknas.

L1989:389–L1990:9886 – Hög som är undersökt och borttagen. Högen var 8 m i diameter och 0,5 m hög med en fyllning av flintknotor, bitar av gnejs samt sandblandad mylla. Vid undersökningen hittades inget annat än brända ben. Ett innan undersökningen funnet bronsspänne (Knopfnadeln) daterar anläggningen till förromersk järnålder.

L1989:437 – Skans med en utbredning av 26 x 30 m och med en höjd av 1,5–2,5 m. I mitten en närmast kvadratisk yta som omges av en vall. Öster om skansen finns vissa antydningar om rester av en vallgrav.

L1989:455 – Hög med en diameter av 35 m och en höjd av 1 m. På högen är uppfört ett bostadshus. Enligt Lars Gunnar Sjöstedt skall stora stenhällar ha påträffats då en av de tidigare ägarna företog en grävning utanför huvudingången. Enligt samma författare påträffades en klotrund sten när huset byggdes som murades fast ovanför ingångsdörren (Sjöstedt 1951).

L1989:509 – Stenåldersboplats med en ungefärlig utsträckning av 200 x 100–120 m. Vid besiktning iaktogs ställvis rikligt med flintavslag i kaninhål inom området. Två skrapor tillvaratogs.

L1989:1612 – Skelettfynd i klapperstensbälte på en nivå av ca 1,55–1,44 m ö.h. Delar av skallen, de flesta kotorna samt en del av bäckenet låg in situ.

L1989:1748 – Stensättning ca 0,5–0,75 m hög (borttagen).

L1989:1819 – Stensättning (borttagen).

L1989:1203–L1989:1820 – Stenåldersboplats som ska ha legat på en backe benämnd Ållan, ca 50–60 m lång och ca 30 m bred. Enligt uppgift var backen belägen omedelbart söder om vägen. På 1910–20-talen togs backen bort i samband med grustäkt. I samband härmed skall en mängd fornsaker ha hittats. Enligt uppgift påträffades tusentals yxämnen och grovt slagna yxor, dessutom hittades en trågformad malsten med löpare. Vidare skall på ca 1 m djup ha framkommit förkolnade rester av en mindre träkista, inga ben iaktogs. På östra sidan av backen skall också ett skelett ha påträffats.

L1989:1233 – Fyndplats för en skrapa och 14 flintavslag samt två stolphål. Påträffade vid arkeologisk utredning 1998.

L1989:1837 – Boplats med en utbredning av ca 570 x 70–120 m. Boplatsen är delundersökt varvid det framkom ett 0,2–0,4 m tjockt kulturlager och två stenläggningar. I kulturlagret framkom fynd av keramik och rikligt med flinta bl.a. kärnyxor, skivyxor, tvärpilar och spån samt ben av bl.a. fisk, fågel och säl.

L1990:9796–L1990:9866 Gravhögar– Hög 1 är ca 9 m diameter och 0,8 m hög. I ytan förekommer enstaka stenar 0,1–0,3 m stora. Högen undersökt 1934. Två gravar påträffades in situ samt en rubbad. Gravgåvor utgjordes av bl.a. en flintdolk och en

Figur 3. Schaktens läge inlagt på fastighetskartan. Schakten är rödmarkerade. Blå linje markerar fornlämning L1989:455.

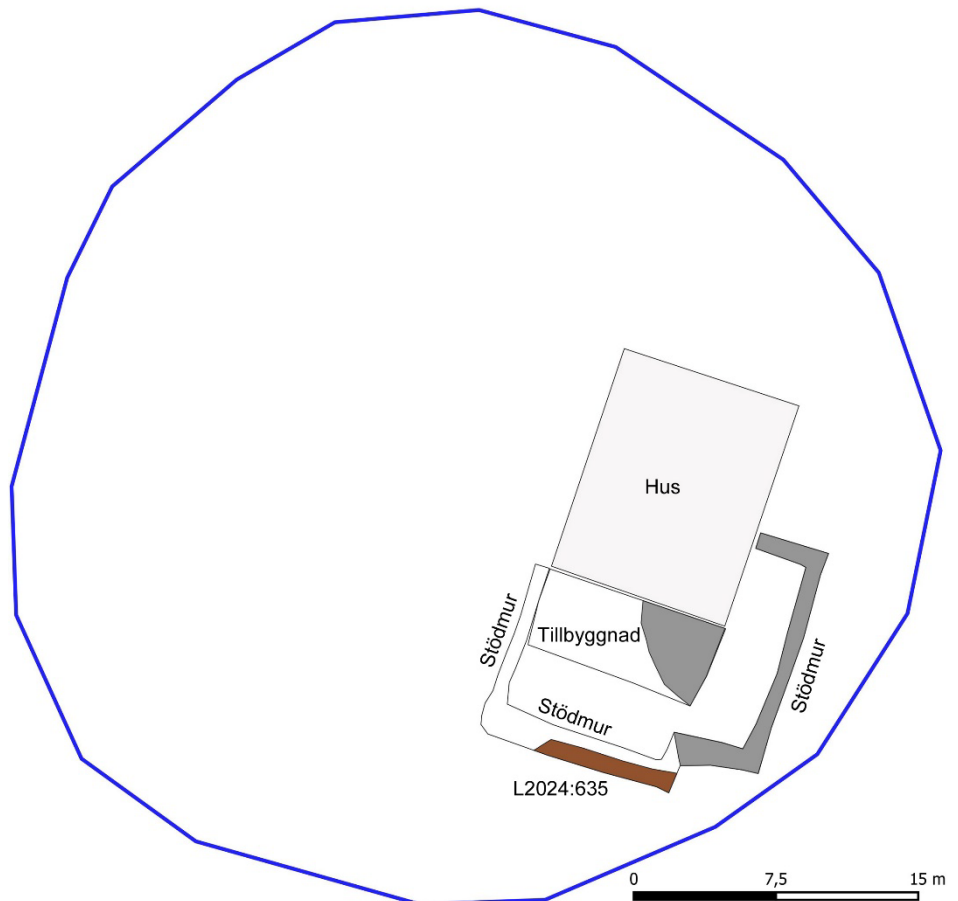
armring av brons. Hög 2 är ca 15–18 m diameter och 0,2–0,3 m hög. Högen är helt utplöjd. Enligt uppgift skall i denna hög ha påträffats några hällar.

Undersökningsresultat

Schaktningsövervakningen har genomförts vid två till fallen varvid sammanlagt 82 m² schakt har dokumenterats. Undersökningen har berört en gravhög som i Fornsök uppges vara 35 m i diameter och 1 m hög och kallad Stångbacken. Gravhögen är dock betydligt mindre än så. Den ursprungliga högen har anlagts på en naturlig höjd och har utgjorts av ett jordblandat stenröse med okänd utsträckning och höjd.

I det första schaktet för tillbyggnaden framkom en till synes tydlig avgränsning mot sydväst. I de schakt som upptogs med anledning av stödmurar för terrassering framkom det naturliga underlaget i väster och sydväst medan det i schaktet i öster framkom sten blandat med jord och längre ned sten blandat med grus.

De tidigare ägarna av fastigheten ska ha påträffat stora stenhällar framför huvudingången till huset liksom en klotrund sten (Fornsök; Sjöstedt 1951). Om dessa stenhällar har ingått i en stenkista bör denna ha legat centralt i röset vilket dock inte stämmer med stenarnas utbredning. I det schakt som drogs ganska nära huvudingången framkom underlaget direkt under matjorden och det förekom inga stenar. I slutet av det schaktet framkom en del sten som dock upphörde när schaktet fortsatte österut. Utgår man från den tydliga avgränsning av stenarna som framkom i schaktet för tillbyggnaden så bör röset snarast ha varit 10–15 m i diameter. Då hamnar dock de stora stenhällarna utanför röset. Det är vanskligt att tolka röset ursprungliga utbredning då det har förekommit omfattande markarbeten, dels när det befintliga huset uppfördes, dels när en betongbunker i Per Albin Hanssonlinjen anlades ca 10 öster om huset. Det är ju fullt möjligt att man vid husets uppförande har röjt bort all sten och tippat den öster om huset som uppfyllnad. Det framkom inga fynd vid metalldetektoravsökningen.

Figur 4. Schaktplan med fornlämning L1989:455 markerad med blå linje. Förekomst av sten är gråmarkerat. Strandvallen (L2024:635) är markerad med brun färg.

I det södra schaktet för en av stödmurarna framkom en strandvallskant som höjdmässigt stämmer väl med Litorinatransgressionen (L2024:635). I strandvallsgruset framkom mycket flintavslag efter en grov tillhuggning. På bara några minuter insamlades 1,5 kg flintavslag. Den absoluta majoriteten av avslagen var av danientyp. Drygt 1 kg av dem hade krusta vilket tyder på att det huvudsakligen rör sig om primärtillhuggning. Fyra avslag är troligen rester efter specialiserad produktion och då sannolikt tillverkning av yxämnen (Tabell 1). Ett liknande fyndmaterial har framkommit på boplaten L1989:1820 som ligger knappt 500 m norr om undersökningsområdet. Även denna boplaten förefaller ligga i motsvarande topografiska läge.

FNR	SAKORD	TYP	MATERIAL	DEL	ANTAL	VIKT
1	Avslag	Primärtillhuggning	Flinta	Krusta	35	1064
2	Avslag	Primärtillhuggning	Flinta		7	129
3	Avslag	Specialiserad produktion	Flinta		4	66
4	Stycke med tillhuggning		Flinta		1	196

Tabell 1. Tabellen redovisar de tillvaratagna fynden.

Figur 5. Schaktet för tillbyggnaden med stenarna som framkom i den östra delen. Foto från väster.

Figur 6. Strandvallen (L2024:635) med rester efter tillhuggning av flintor. Strandvallsgruset är det grå steniga lagret till höger i schaktet. Foto från väster.

Referenser

Litteratur

- Hallberg, G. 1979. Skånes ortnamn. Bebyggelsenamn serie A, del 7 Harjagers härad och Eslövs stad. Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund.
Sjöstedt, L.G. 1951. Barsebäcks fiskeläge en krönika från äldsta tid till våra dagar.

Kartmaterial

Fastighetskartan

Internetreferenser

Fornsök

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-42608-2020
Skånearkeologis diarienummer 202114
LUHM nr (Lunds universitets historiska museum) 33 396

Län .....Skåne
Kommun .....Kävlinge
Socken ..... Barsebäck
Fastighet ..... Barsebäck 15:14
RAÄ-nummer ..... L1989:455/ Barsebäck 17:1 & L2024:635

Koordinatsystem ..... Sweref 99 TM
M ö.h. 3,9–4,9

Fältarbetstid 2022-09-01–2024-02-12
Antal arbetsdagar 2
Antal arkeologtimmar 8

-
Undersökt yta ..... 82 m²

Projektansvarig .....Per Sarnäs
Uppdragsgivare .....Åsa Melvanius

Kostnader

Administration: 2 920:-
Fältarbete: 5 840:-
Rapport: 17 520:-
RTK-GNSS: 2 000:-
Resa: 485:-
Summa: 28 765:-

Summa, faktisk: 28 765:-
Summa, beslutad: 36 300:-

Arkivmaterial i form av shapefiler och digitala foton förvaras på Lunds universitets historiska museum.